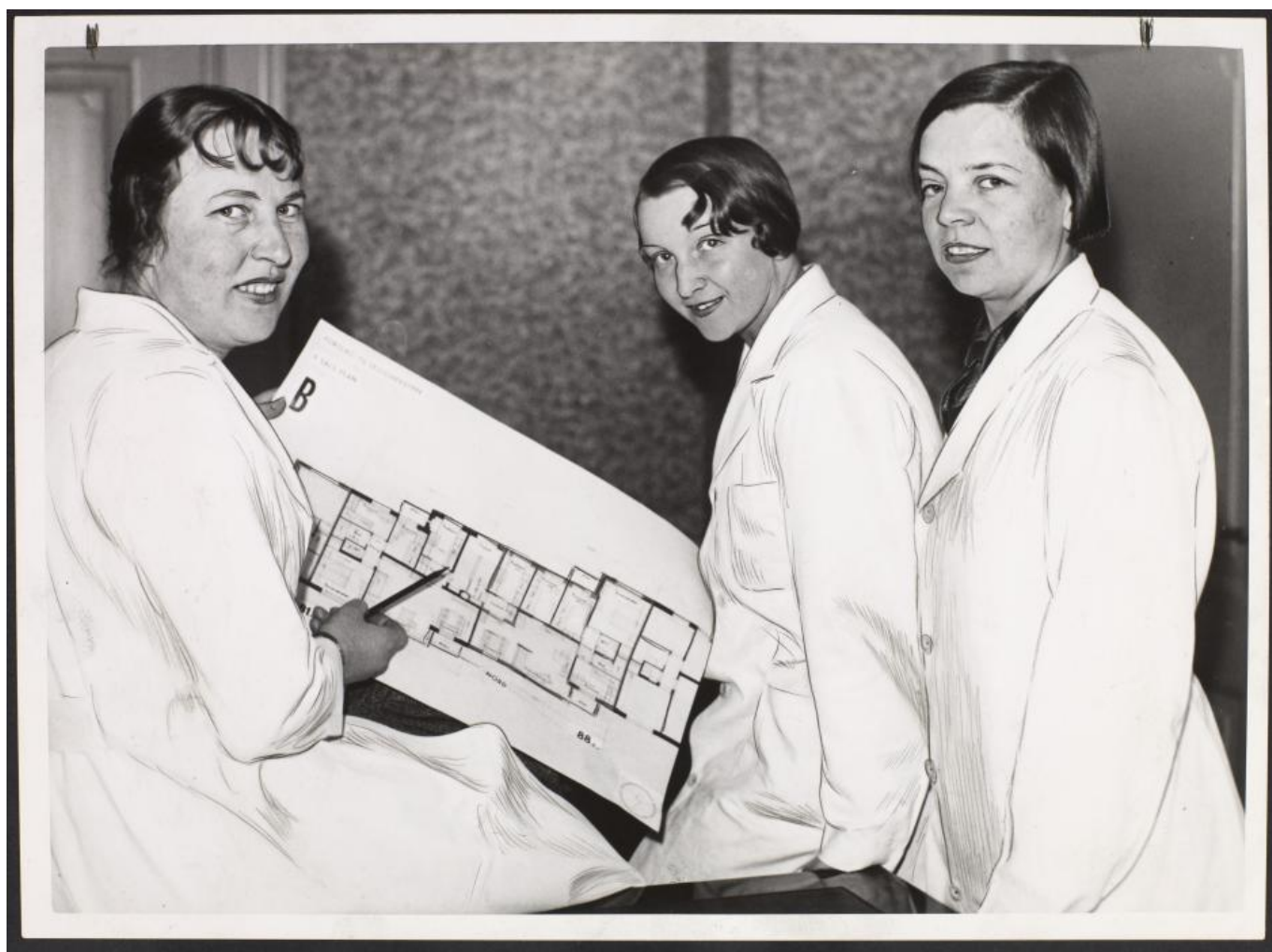

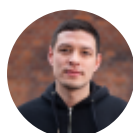
[Nyheder](#)[Ukraine](#)[COVID-19](#)[Red Verden](#)[Krop & Sundhed](#)[Kultur & Samfund](#)[Natur](#)[Vis](#) [Redigér](#) [Forhåndsvisning af forsidebillede](#) [Versioner](#)

Arkitekturhistorien lider af kvindeglemsel, men du kan takke dem for mere end du tror

Kvindelige arkitekter har blandt andet banet vejen for børneværelset og det famøse køkkenalrum.

Arkitekterne Ragna Grubb, Karen Hvistendahl og Ingeborg Schmidt tegnede som de første børneværelset ind i planløsningen med deres lejligheder i Kantorparken i København fra 1937. (Illustration: Det Kgl. Bibliotek og Aftenbladet)

Frederik Guy Hoff Sonne
Journalist

08 juni 2022

ARKITEKTUR & DESIGN

BAG OM FORSKNINGEN

HISTORIE

SAMFUND

Far snorker. Mor lister gennem værelset for at lade vandet. Du ligger i sengen med to-tre søskende. Og en lille baby hyler og vækker dig konstant.

Det lyder som et mareridt. Men indtil 1930'erne var et fredeligt værelse med en lukket dør og noget så basalt som et privatliv endnu en fjern drøm. Store børnefamilier boede som regel sammenklemt på et eller to værelser.

Men det skulle snart ændre sig.

I 1937 vandt tre arkitekter en konkurrence om at bygge lejligheder til såkaldt 'børnerige familier' i Københavns Nordvestkvarter, nærmere bestemt Kantorparken i Emdrup.

I deres projekt gjorde de noget radikalt; en stor luns af stuen blev skåret fra, og lejlighederne blev i stedet udstyret med flere små kamre. Sådan blev børneværelset til.

Millioner af danskere kan i dag takke arkitekterne bag dette for deres privatliv i barndommen og (ikke mindst) teeneageårene.

Men på trods af arkitekternes enorme betydning for manges liv, har du sandsynligvis aldrig hørt om dem, og det er der nok en god grund til:

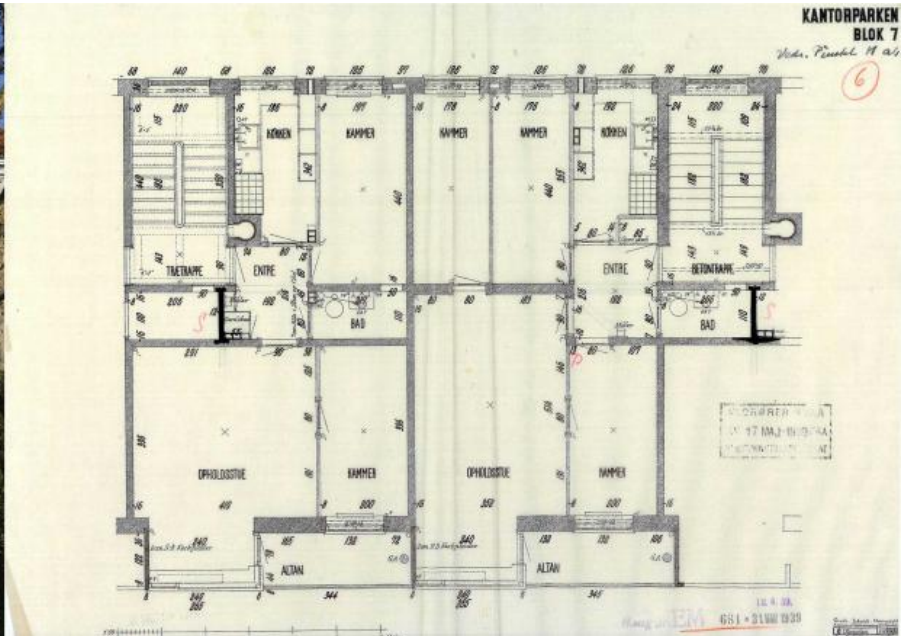
Arkitekterne var kvinder.

Kvinderne er forsvundet fra historien

Ragna Grubb (1903-1961), Karen Hvistendahl (1903-2003) og Ingeborg Schmidt (1905-1986) hed de tre danske kvindelige arkitekter, der satte nye standarder for dansk arkitektur.

»Deres tegninger sætter gang i den danske udvikling af de eneværelser, som de fleste er vokset op med i dag,« siger lektor Svava Riesto, der forsker i landskabsarkitektur og planlægning på Københavns Universitet.

Til højre ses planen i Kantorparken, hvor Ragna Grubb, Karen Hvistendahl og Ingeborg Schmidt har prioriteret ekstra kamre på bekostning af store fællesrum, så voksne og børn kunne få deres eget private rum. Til venstre ses Kantorparken ude fra. (Illustration: Københavns Kommunes Byggesagsarkiv / Foto: Liv Løvetand Rahbek)

Hun leder sammen med en kollega forskningsprojektet 'Kvinder i dansk arkitektur', der i snart to år har arbejdet på at sætte spot på det oversete køn i arkitekturen.

Forskerne er nu aktuelle med udstillingen 'Kvinder skaber rum' på Dansk Arkitektur Center (DAC).

»Indenfor arkitekturhistorien har der været fokus på at få de store mestre og store helte som Arne Jacobsen og Jørn Utzon frem i lyset. Men de er blevet overeksponeret i sådan en grad, at mange kvinder helt er forduftet fra arkitekturhistorien,« lyder det fra Henriette Steiner, der er også leder forskningsprojektet.

Selvom vi i Danmark optog de første kvindelige arkitekter på Arkitektskolen i København i 1908 - for 114 år siden - er meget få tilsyneladende blevet fundet værdige til at gå over i historien.

»Det skyldes ikke, at kvinderne ikke har været dygtige eller har været uvæsentlige. Rigtig mange kvinder har sat sit præg på det miljø, vi alle lever i i dag,« fastslår Henriette Steiner, der er lektor i landskabsarkitektur og planlægning på Københavns Universitet.

LÆS OGSÅ: 1960'ernes arkitektur var fuld af kreativitet, nyskabelse og gode hensigter

Store mestre overskygger

Arkitekturhistoriker Vibeke Andersson Møller genkender fraværet af kvinder fra sin egen forskning.

Fakta

Forskningsprojektet
'Kvinder i dansk
arkitektur'

»Jeg bladrede gennem min bog 'Dansk arkitektur i 1960'erne' forleden, og det slog mig, hvor få kvinder der var i personregistret,« siger Vibeke Andersson Møller, der er seniorforsker på Nationalmuseet.

»Og det er ikke, fordi der ikke var kvindelige arkitekter. Det er snarere udtryk for, at de ikke var så promoverede som mange mandlige arkitekter. Så det er bestemt relevant at få trukket kvinderne frem i arkitekturhistorien,« lyder det fra seniorforskeren, der ikke er involveret i forskningsprojektet.

Meget få af os går igennem en dag, hvor vi ikke bevæger os gennem arkitektur, der er tegnet af en kvinde, tilføjer Henriette Steiner:

»Det kan være den cykelsti, vi cykler på, den skole eller institution, vi afleverer vores børn i, eller det parcelhus, vi bor i,« lyder det fra lektoren.

Kvinderne kan på den måde være en genvej til at genopdage hverdagens arkitektur, mener Svava Riesto:

»I arkitekturhistorien har vi en langt større tradition for at se på store, pragtfulde bygninger som kirker og rådhus, end på almene boligbyggerier og soveværelser til børn. Men fordi vi var interesserede i de tre kvinder - Grubb, Hvistendahl og Schmidt - kom vi på sporet af deres bidrag til familielivet i et alment boligområde.«

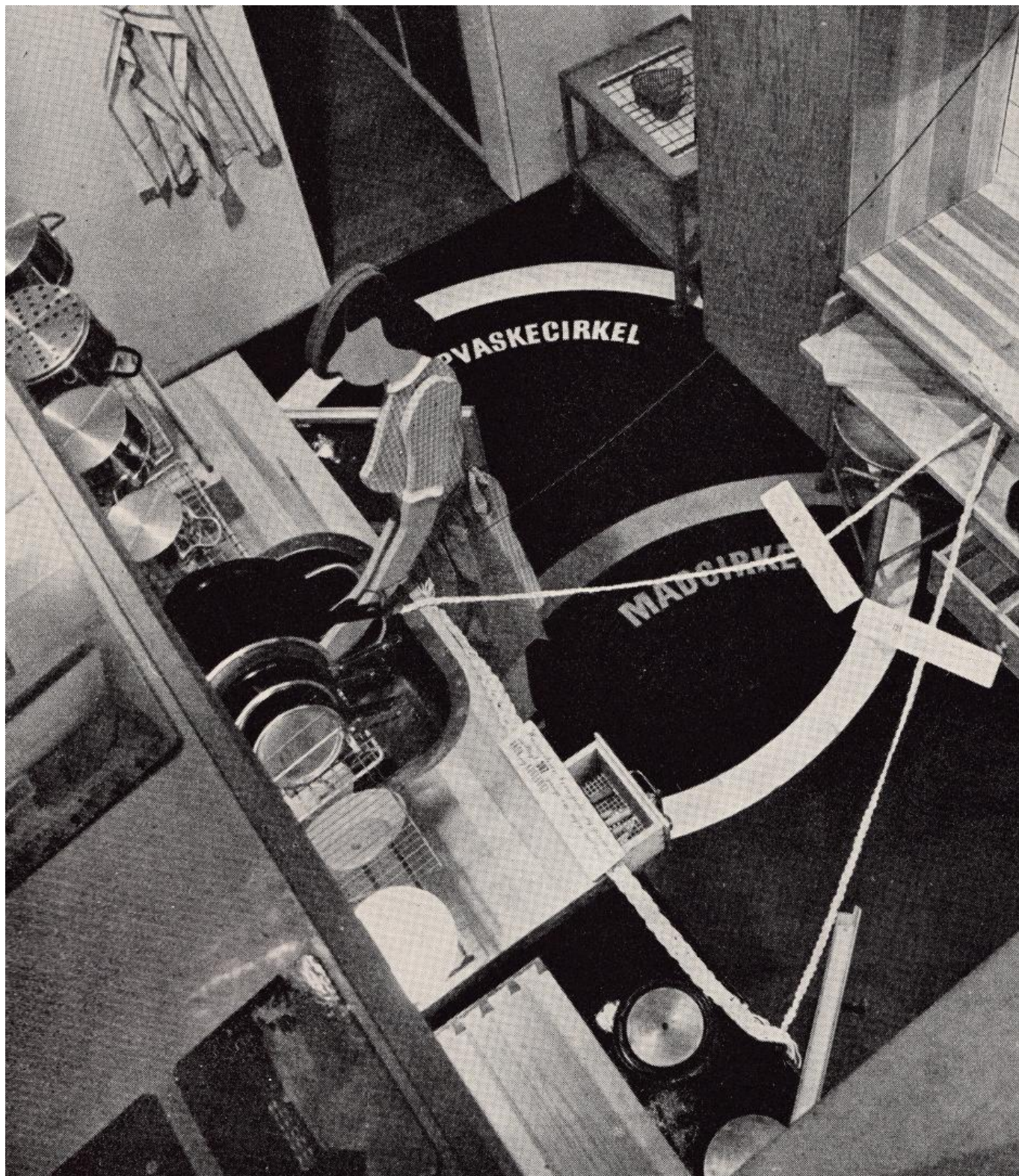
'Ukendte' Ulla Tafdrup slog væggen ned til køkkenet

Endnu et godt eksempel er arkitekten Ulla Tafdrup (1906-1996).

Hun er et ubeskrevet blad i arkitekturhistorien, men banede vejen for det moderne køkken. Gennem 1940'erne lavede Ulla Tafdrup et hav af undersøgelser af, hvordan man kunne få et funktionelt køkken, der fungerede til kvinders kroppe, så husmoderen i køkkenet for eksempel skulle gå så få skridt som muligt.

»Hun sørgede for, at køkkenet blev det centrale rum, der blev indrettet på en optimal måde. På den måde er hun en del af en dyb videnskabelige tradition for at lave køkken-undersøgelser,« forklarer Henriette Steiner.

At tegne et køkken, der var skræddersyet kvindekroppen, var lidt af en videnskab i 1940'erne. Ulla Tafdrup tegnede køkkener efter den gennemsnitlige kvindekrop, der dengang var 1,65 centimeter høj. Installation er et køkken som Ulla Tafdrup lavede for Dansk almennyttigt Boligselskab på udstillingen Kvinde og Hjem i 1950. (Foto: Forside af bogen 'Vore Køkkener')

Og så brød Ulla Tafdrup som den første i Danmark muren mellem køkkenet og spisestuen ned og lavede et lille vindue mellem de to rum, så familien kunne tale sammen, når børnene sad ved bordet og lavede lektier, og mor vaskede op.

På den måde skabte hun en forgænger til det famøse køkkenalrum.

»Det lille indgreb var historisk og nytænkende,« påpeger Henriette Steiner, »Ulla Tafdrup har sat et aftryk på køkkener hos 100.000-vis af danskere, fordi hun tænkte i at gøre køkkenet til et fællesrum.«

Trods aftrykket er der hverken skrevet bøger eller bare en Wikipedia-side om Ulla Tafdrup. Men det skyldes ikke, at hun var usynlig i sin samtid.

»Ulla Tafdrup var faktisk ret kendt i sin samtid og meget i medierne. Hun optrådte ofte på DR. Og hun rejste rundt i Nordamerika, hvilket der blev skrevet om de danske aviser,« fortæller Henriette Steiner.

Kvindeglemslens negative spiral

Når kvindelige arkitekter er glemt i historien, præger det nutidens forskning i bygninger, boliger og byrum.

»Vores base af viden er bestemt af, hvad man synes har været vigtigt nok til, at det skulle opbevares på et arkiv eller bibliotek,« lyder det fra Henriette Steiner.

»Historien gentager ikke sig selv, men historikere gentager hinanden og skriver historien på baggrund af den viden, de nu kan støve op,« tilføjer Henriette Steiner.

LÆS OGSÅ: Kvindelige forskere nuancerer forskningsresultater mere end mænd

Og det er ikke kun et akademisk problem.

Når kvinderne ikke findes i arkiverne, kan der ikke skrives artikler eller bøger om dem. Uden den slags kilder er det umuligt at skrive en basal Wikipedia-side til den bredere befolkning. Uden Wikipedia får man ingen hits på Google, og dermed er man næsten slettet fra historien.

»Det har skabt en negativ spiral, hvor kvinderne bliver udvisket gennem historien, selvom de var synlige i deres samtid. Det betyder, at vores offentlige hukommelse bliver skæv, og vi i sidste ende ikke får et retvisende billede af historien,« lyder det fra Henriette Steiner.

Det er dog ikke bare kvinderne, der er gledet ud af arkitekturhistorien. Det gælder de fleste arkitekter, der har tegnet god, men mindre prestigefyldt 'hverdagsarkitektur', tilføjer Vibeke Andersson Møller:

»Mestrene som Arne Jacobsen har bygget meget. Men det er trods alt kun en ganske lille brøkdel af de omgivelser, vi lever i, som han har præget. Der findes et utal af dygtige, men ukendte arkitekter, som har præget vores hverdag direkte, men ikke er kanoniseret. Det gælder ikke mindst de kvindelige arkitekter.«

»Fru Ulla Tafdrup ved sit Tegnebord«. Udklip fra et omfattende portræt af Ulla Tafdrup og hendes arbejde med køkkener bragt i Berlingske Tidende 16. januar 1949. (Avisudklip: Berlingske Tidende)

LÆS OGSÅ: Kan arkitektur skabe velfærd?

Detektivarbejde i lokalarkiverne

Men hvad gør man så som historiker, hvis man ikke kan begrave sig i arkiverne og finde sit materiale?

»Vi er heldige, at der stadig er livsvidner til mange af arkitekterne, nemlig børn, børnebørn og samarbejdspartnere,« forklarer Henriette Steiner, der kalder nogle af metoderne for »lidt af et detektivarbejde«.

I forskergruppen har de for eksempel brugt flere dage med snuden i støvet på Lyngby-Taarbæks lokalhistoriske arkiv. Her ledte de efter bare en flig af information om arkitekten Rut Speyer (1914-2003), der tegnede de fleste huse på villavejen Hjortekærbacken, som i 1970'erne blev kåret til Danmarks smukkeste villavej.

»Vi kunne ikke forstå, hvordan en enkelt arkitekt kunne få lov til at tegne så mange huse og sætte sit præg på hele kvarteret. Var det fordi, Rut Speyer kendte alle menneskene i kvarteret?« lyder det fra Henriette Steiner, der fortsætter:

»Ved et tilfælde faldt jeg så over en Frank Erik Jeppesen, der for cirka 20 år siden havde skrevet om sin barndom i kvarteret i en lokalavis, hvor han *en passant* nævner, at Rut Speyer og hendes mand købte et stykke jord af en bonde, som han var i familie med.«

»Jeg var ved at falde ned af stolen, da jeg læste det,« udbryder Henriette Steiner.

Hun tog kontakt til Frank Erik Jeppesen, fik lov at besøge ham, og her fik hun stukket et dokument fra 1950 i hånden, der viste, at Rut Speyer og hendes mand havde købt hele marken fra bonden.

Til venstre ses et par af Hjørtækærbakkens prisvindende villahuse, som Rut Speyer stod bag. Til højre er Rut Speyer under sin tid som murerlæring i gang med at mure et hus op fra bunden. (Fotos: Liv Løvtand Rahbek / Privatfoto)

Og sådan faldt endnu en sten i arkitekturhistorien på plads i det historiske arkiv. Inden det var for sent.

»Meget materiale ligger på et loft hos ældre mennesker, nyligt afdøde eller et barnebarn. Mange ting bliver smidt ud løbende. Det kender vi jo allesammen, når vi har noget liggende på loftet. Så det er også en kamp mod tiden for at se, hvad vi kan redde,« forklarer Henriette Steiner.

Rut Speyer har i øvrigt ingen Wikipedia-side. Det har hendes mand, arkitekten Eigil Hartvig Rasmussen (1905-1980), til gengæld. Måske det ændrer sig i fremtiden.

Forskerne bag forskningsprojektet 'Kvinder i dansk arkitektur' har ikke publiceret deres forskning endnu.

LÆS OGSÅ: Sommerlandets arkitektur afspejler velfærdssamfundets udvikling

LÆS OGSÅ: 'Dark design' – når byen indrettes til at afvise mennesker

LÆS OGSÅ: Storstrøm Fængsel: Ingen har undersøgt, om flot arkitektur forebygger kriminalitet

Kilder

- Forskningsprojektet: Kvinder i dansk arkitektur – en ny historie om køn og praksis
- Svava Riestos profil (KU)
- Henriette Steiners profil (KU)
- Vibeke Andersson Møllers profil (Nationalmuseet)

Tilmeld dig Videnskab.dk's nyhedsbrev Rummet

Hver onsdag aften lander fascinerende artikler om astronomi og rumfart i din indbakke.

Email *

TILMELD

Videnskab.dk Podcast

Lyt til vores **seneste podcast** herunder eller via en podcast-app på din smartphone.

